

## **Umsögn Barnaheilla um áform um breytingu á lögum um grunnskóla, nr. 91/2008 (snjalltæki)**

Mál nr. S-126/2025

Barnaheill lýsa ánægju með það hversu mikinn áhuga ríkisstjórnin sýnir því að vilja styðja ungmenni í átt til ábyrgrar notkunar snjalltækja. Áður en ráðuneytið tekur endanlega ákvörðun um hvaða leið verður fyrir valinu til að samræma reglur um notkun síma, snjalltækja og samfélagsmiðla í skólum vilja Barnaheill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri.

Samandregið er afstaða Barnaheilla sú að miðlægt bann sé ekki líklegt til að skila mestum árangri, en samræmd viðmið geti stutt vel við þær reglur sem skólar setja um notkun nemenda á snjalltækjum. Í ljósi þess að notkun snjalltækja er orðin stór hluti af daglegu lífi barna og ungmenna þá telja Barnaheill mikilvægt að samfélagið taki höndum saman um að hjálpa börnum að umgangast netið og samfélagsmiðla, en þar skiptir miklu að auka fræðslu og forvarnir sem beinist sérstaklega að börnum og foreldrum.

### **Snjalltæki og samfélagsmiðlar eru veruleiki ungmenna**

Samkvæmt rannsókn Fjölmíðlanefndar (2023a) er farsímaeign meðal nemenda í 4.- 7. bekk 87% og 97% í 8. – 10. bekk. Notkun samfélagsmiðla er að sama skapi mikil í þessum aldurshópi og má nefna að 40% nemenda í 4.-7. bekk voru með eigin aðgang að Snappchat og 93% í 8.-10. bekk. Það er því ljóst að mikilvægt er að kenna börnum að umgangast netið og samfélagsmiðla til að þau svæði séu hluti af því örugga umhverfi sem samfélagið vill búa börnum.

Hér er rétt að halda til haga að ýmislegt gott má finna á samfélagsmiðlum, m.a. fræðslumola um málefni sem oft fá ekki mikið rými í stundaskrár nemenda s.s. um hinsegin málefni, kynheilbrigði, ofbeldi, fordóma, geðheilsu o.fl.

### **Auka þarf eftirlit foreldra**

Ein af áskorunum mikillar samfélagsmiðlanotkunar er mikið áreiti og er stafrænt ofbeldi algengt. Í rannsókninni Ungt fólk (2022) voru nemendur á unglíngastigi spurð hvort þau hefðu fengið send andstyggileg eða særandi skilaboð einu sinni eða oftar um ævina. Rúm 20% stráka svöruðu játandi og yfir 40% stelpna. Sama má segja um stafrænt kynferðisofbeldi.

Íslenska æskulýðsrannsóknin spurði árið 2024 elstu nemendur í grunnskóla hvort þau hefðu einhvern tímann um ævina fengið óumbeðin klámfengin skilaboð. Reyndust 14% nemenda í 7. bekk hafa fengið óumbeðin klámfengin skilaboð, 24% í 8. bekk, 32% í 9. bekk og 40% í 10. bekk. Talsverður munur var á kynjunum, en heil 53% stelpna í 10. bekk sögðust hafa fengið óumbeðin klámfengin skilaboð.

Það dylst engum að þetta er alvarleg staða sem mikilvægt er að bregðast við og því er sérstakt áhyggjuefni að eftirliti foreldra virðist vera verulega ábótavant.

Í áðurnefndri skýrslu Fjölmiðlanefndar (2023b) kemur fram að langt innan við helmingur foreldra fylgist almennt með því hvað börnin þeirra eru að gera á netinu og á samfélagsmiðlum. Foreldrar fylgjast helst með því hversu löngum tíma börnin verja á netinu en miklu síður hvað þau gera þar, hvaða öpp þau nota, hverju þau deila eða hvaða fólki þau eru að tengjast.

Hér er tilefni fyrir ráðuneytið að skoða hvernig best sé að beina fræðslu sérstaklega til foreldra, sem spila lykilhlutverk í því að kenna börnum að umgangast netið og samfélagsmiðla og að takast á við þær áskoranir og hættur sem þar leynast.

### Auka þarf fræðslu og forvarnir

Barnaheill hafa lengi beitt sér fyrir því að netið sé öruggari staður fyrir börn og að þau læri að umgangast snjalltæki með ábyrgum hætti. Má t.d. nefna hvatningarátakið Símalaus samvera, sem var unnið í samstarfi við Símann og Símaklefann til að vekja athygli á því að skipulögð skjáhvíld geti eftir lífsgæði og skapandi hugsun barna.

Það er gríðarstórt verkefni að fræða öll börn, foreldra og kennara um ábyrga og örugga umgengni við snjalltæki og netið – en að sama skapi mikilvægt. Fjöldi félagasamtaka og stofnana hafa unnið gott starf á þessu sviði á undanförunum árum.

Óháð því hvaða leið ráðuneytið velur varðandi samræmdar reglur um notkun snjalltækja í skólum, þá er nauðsynlegt að styðja dyggilega við fræðslustarf af þessu tagi. Öryggi barna á netinu verður ekki bara tryggt með því að banna ákveðin forrit á skólatíma heldur þarf öfluga fræðslu og forvarnir til að auka öryggi þeirra á öllum tímum.

Rannsóknir sem vísað er til:

Fjölmiðlanefnd (2023a): Börn og netmiðlar. Tækjæign og virkni á samfélagsmiðlum.

Fjölmiðlanefnd (2023b): Börn og netmiðlar. Öryggi á netinu.

Menntavísindastofnun HÍ (2024): Íslenska æskulýðsrannsóknin. Landsskýrsla.

Rannsóknir og greining (2022): Ungt fólk 2022.

Virðingarfyllst,

Tóttla I. Sæmundsdóttir

---

Tóttla I. Sæmundsdóttir  
Framkvæmdastjóri Barnaheilla



**Barnaheill**